

DEĞİŞEN DÜNYADA OSMANLI DEVLETİ (1683-1789)

Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 Yılları Arasındaki Siyasi ve Askerî Mücadeleleri

Tanıtım

Tema: DEĞİŞEN DÜNYADA OSMANLI DEVLETİ (1683-1789)

Konu: Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 Yılları Arasındaki Siyasi ve Askerî Mücadeleleri

Temanın Amacı: Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerini sonuçları açısından değerlendirebilme

Anahtar Kavramlar: Prut, Pasarofça, Belgrad, Küçük Kaynarca

Köprü Kurma

KIRIM TATAR SÜRGÜNÜNÜN
82. YILI

1774

Kırım Hanlığı, Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nden ayrıldı.

1783

Rusya, Kırım'ı işgal etti. Kırım Tatarları, Osmanlı Devleti'nde farklı bölgelere göç etmek zorunda kaldı.

1939-1944

1939-1944 Kırım Yarımadası, İkinci Dünya Savaşı döneminde bir süre Nazi Almanyası'nın kontrolünde kaldı. Kızıl Ordu'nun Kırım'ı geri almasının ardından Kırım Tatarları baskı görmeye başladı. Kırım Tatarları'nın aleyhinde hazırlanan raporlar Sovyet yönetimine iletili ve Kırım Tatarları'nın yurtlarından tamamen sürülmesi talep edildi. Stalin'in gizli karnamesi ile Kırım Tatarları'nın Orta Asya'ya sürgün edilmesi kararı alındı.

1944

18 Mayıs'ta 250 bine yakın Kırım Tatarı, 3 gün içinde hayvanların taşındığı vagonlarla Orta Asya'ya sürgün edildi. Sürgüne maruz kalanların bir kısmı kötü ve ağır şartlardan yolda, bir kısmı da sürgün edildikleri bölgelerde hayatını kaybetti.

1954

Kırım, Stalin'in ölümünden sonra Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne hediye edildi.

1965

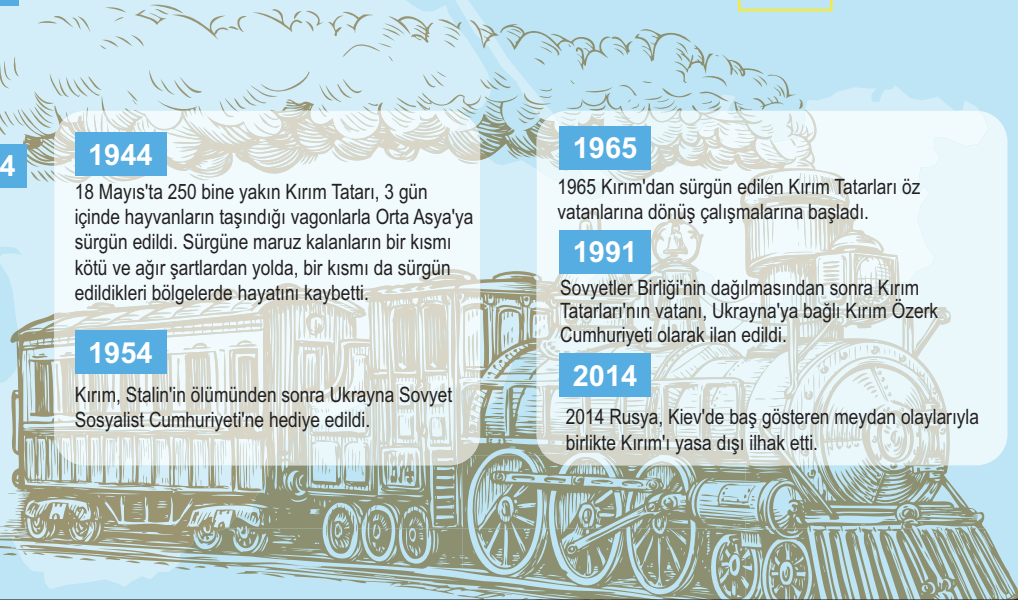
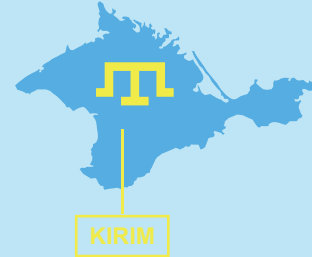
1965 Kırım'dan sürgün edilen Kırım Tatarları öz vatanlarına dönüş çalışmalarına başladı.

1991

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Kırım Tatarları'nın vatani, Ukrayna'ya bağlı Kırım Özerk Cumhuriyeti olarak ilan edildi.

2014

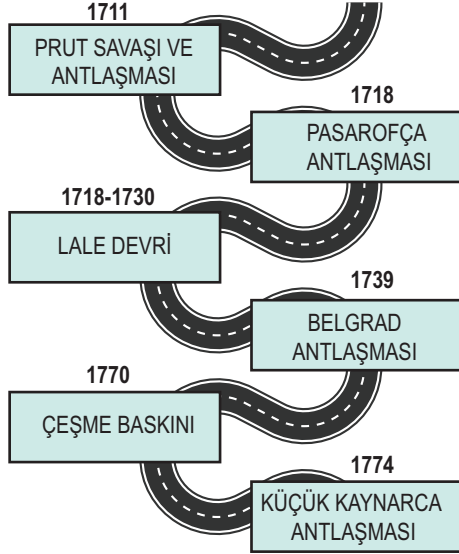
2014 Rusya, Kiev'de baş gösteren meydan olaylarıyla birlikte Kırım'ı yasa dışı ilhak etti.

Kırım'ın geçmişten günümüze Rusya için önemi sizce neler olabilir? Araştırınız ve yazınız.

*Cevap: Kırım, 18. yüzyılda Osmanlı'dan alınarak Rusya'ya katılmıştır. Sovyet Dönemi'nde Kırım, 1954'te Ukrayna'ya devredilmiş olsa da, Rus halkı Kırım'ı tarihî olarak 'Rus toprağı' olarak görmektedir. Bu nedenle Kırım, Rusya'nın millî kimliği ve tarihî mirası açısından da sembolik bir değere sahiptir. Rusya'nın kuzey limanları yılın büyük bölümünde buz tuttuğu için kullanılamaz. Kırım'daki limanlar (özellikle Sivastopol), yıl boyunca açık kalabilen nadir sıcak su limanlarından-
dır. Bu durum Rusya'ya deniz ticareti, enerji taşımacılığı ve askerî hareket kabiliyeti açısından büyük avantaj sağlar. Kırım çevresindeki Karadeniz kıta sahanlığında doğal gaz ve petrol rezervleri bulunmaktadır. Bölge, günümüzde Rusya'nın enerji politikası açısından da stratejik bir enerji alanıdır.*

OSMANLI DEVLETİ'NİN 1683-1789 YILLARI ARASINDAKİ SİYASİ VE ASKERİ MÜCADELELERİ

XVIII. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NİN GENEL DURUMU

- XVII. yüzyıl sonlarında Osmanlı Devleti, Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları ile büyük toprak kayıpları yaşadı.
- Bu durum Osmanlı Devleti'ni derinden etkiledi.
- Osmanlı Devleti XVIII. yüzyıl başlarında, kaybettiği yerleri geri almak amacıyla Avusturya, Rusya, Venedik gibi ülkelerle savaşmak zorunda kaldı.
- Ancak yapılan savaşlarda istediği sonucu alamadığı gibi yeni toprak kayıplarına da uğradı.
- Avrupa'ya karşı kendini üstün görme tutumunu değiştirdi. Avrupa'daki gelişmeleri daha yakından izlemeye başladı.
- Elindeki mevcut toprakları koruyabilmek için Avrupalı devletlerin kendi aralarındaki çıkar çatışmalarından yararlanmak istedi.
- Bu politika doğrultusunda Osmanlı Devleti zaman zaman Avrupalı devletlere birtakım ekonomik imtiyazlar tanıdı veya var olan imtiyazları genişletti.

- Neticede XVIII. yüzyıl genel olarak Osmanlı Devleti'nde değişim ve diplomasi hızlandığı bir dönem oldu.

PRUT SAVAŞI VE ANTLAŞMASI- 1711

- 1700 İstanbul Antlaşması'yla elde ettiği yerleri yeterli görmeyen Rusya, Baltık Denizi'ne yöneldi.
- Rusya; XVIII. yüzyılda Lehistan, Avusturya, Prusya ve Danimarka ile birlikte bölgenin en güçlü devleti olan İsveç'e savaş açtı.
- Savaşın başlarında üstünlüğü elinde bulunduran İsveç Kralı XII. Şarl, 1709 yılında **Poltova Savaşı'nda** Rus Çarı I. Petro'ya yenilerek Osmanlı Devleti'ne sığındı.
- Rusya, Osmanlılardan XII. Şarl'ın teslim edilmesini istedi fakat bu istek Sultan III. Ahmet tarafından reddedildi.
- III. Ahmet'in barışçıl siyaset isteğine rağmen XII. Şarl ve Fransız elçisi, Osmanlı Devleti'nden Rusya'ya savaş ilan etmesini istedi.
- Rusya bir taraftan İstanbul Antlaşması'na aykırı olarak Azak ve Dinyeper'de yeni kaleler ve donanma inşa ettirirken diğer taraftan Balkanlardaki Ortodoksları, Osmanlı yönetimine karşı kışkırttı.
- Ayrıca Rus ordusunun Osmanlı topraklarına özellikle Kırım'a sınır ihlalleri yapması üzerine Osmanlı Devleti, 1710 yılında savaş kararı aldı.
- Çar I. Petro da XII. Şarl'ın kendisine teslim edilmemesini gerekçe göstererek Osmanlı Devleti'ne savaş açtı.

Çar I. Petro

- Eflâk ve Boğdan voyvodalarından destek sözü alan Rusya, Balkanlardaki Ortodoksların da Osmanlı'ya karşı isyan edeceğini umuyordu.
- 1711'de Osmanlı ordusu ile Rus ordusu Yaş yakınlarındaki Prut Nehri kenarında karşılaştı.
- Sadrazam Baltacı Mehmet Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun çok çevik ve güçlü olduğunu anlayan Rus Çarı I. Petro, ordusunu geri çekmek istedi.
- Osmanlı ordusu tarafından kısıpça alınan Rus ordusu önce genel hücum daha sonra top atışlarıyla sindirildi.
- Erzak ve malzeme sıkıntısı da çekmeye başlayan Rus kuvvetleri, Osmanlı ordusu tarafından Prut'ta imha edilmek üzereyken Rusya barış istedi.

- Osmanlı ordusunda malzemenin yetersiz olması ve Rus ordusuna yardım gelebileceği endişesini taşıyan Baltacı Mehmet Paşa, yenicilerle güvenmediği, Kırımlıların sadakatinden şüphe ettiği için Rusların barış teklifini kabul etti.
- 1711 yılında imzalanan **Prut Antlaşması**'na göre;
 - Azak Kalesi arazi ve mühimmatıyla iade edilecek, Yenikale yıkılacak, Kamenka içindeki top ve mühimmat teslim edilecek ve buralarda her iki tarafça başka bir kale yapılmayacak.
 - Lehistan'a, bu devlete ve Kırım'a tâbi Kazaklar'a müdahale edilmeyecek.
 - İstanbul'a karadan ve denizden tüccarlar gelip gidebilecek, ancak elçi sıfatıyla kimse ikamet etmeyecek.
 - Müslüman esirler serbest bırakılacak.
 - İsveç kralının güvenli bir şekilde memleketine gitmesine engel olunmayacak.
 - İki taraf birbirinin ahalisine zarar vermeyecek.
 - Ruslar işgal ettikleri topraklardan geri çekilecek, İstanbul Antlaşması sonrası yaptığı kale ve istihkamları yıkacaktı.
- Bu antlaşmayla Osmanlılar, 1700 İstanbul Antlaşması'yla kaybettiği yerleri geri aldı.

Etkinlik-1

Prut Savaşı ile ilgili olarak aşağıda verilen tabloda boş bırakılan yerleri sürece uygun olarak doldurunuz.

Süreç	Olay / Açıklama
Savaşın Nedenleri	1- Rusya'nın Azak Kalesi çevresinde yeni kaleler inşa etmesi ve antlaşmayı ihlal etmesi 2- İsveç Kralı XII. Şarl'ın Osmanlı'ya sığınması ve iade edilmemesi 3- Rusların Balkanlardaki Ortodoksları Osmanlı'ya karşı kızıştırmaları
Savaşın Gelişimi	1- Osmanlı ordusu Prut Nehri civarında Rus ordusunu kuşattı. 2- Erzak sıkıntısı yaşayan Rus ordusu barış istedi.
Sonuçlar	1- Azak Kalesi Osmanlı'ya iade edildi. 2- Rusya, işgal ettiği yerlerden çekildi. 3- Osmanlı, Karlofça ile kaybedilen toprakların geri alınabileceğine inandı.

OSMANLI, VENEDİK- AVUSTURYA SAVAŞLARI VE PASAROFÇA ANTLAŞMASI (1718)

- Venedikliler, Karlofça Antlaşması hükümlerini tamamen ihlal ederek Karadağ'daki isyanı teşvik etti ve isyancılara yardım etti.
- Karlofça Antlaşması ile Venedik'e bırakılan Mora Yarımadası ve bazı Ege Adaları'nda yaşayan halk, Venedik'in uyguladığı Katolik baskısı nedeniyle Osmanlı Devleti'nden yardım istedi.
- Venedikliler ayrıca İstanbul-Mısır seferleri yapan Osmanlı ticaret ve hac gemilerine saldırdı.
- Tüm bu gelişmeler Karlofça Antlaşması'nın ihlali olduğu için Osmanlı Devleti, 1714 yılında Venedik'e savaş ilan ederek Mora ve çevresindeki adaları 1715'te geri aldı.
- Osmanlıların Rusya ve Venedik'e karşı kazandığı zaferler Avusturya'yı korkuttu.
- Osmanlı ordusunun Dalmaçya'ya yönelmesi üzerine Avusturya, 1716'da Venedik ile ittifak antlaşması imzaladı.
- Böylece Venedik'le devam eden savaşa Avusturya da katılmış oldu.
- Osmanlı yönetimi ise savaş hazırlıklarına başlayan Habsburglarla uzlaşmak yerine onlara karşı da savaş açmayı uygun görmüştür.
- 1716 sefer yılında yapılan bütün hazırlıklar, Venedik üzerine çıkılacak sefer için yapılmıştı.
- Habsburg Seferi için ne yollarda zahire teminine yönelik tedbirler alınmış ne de ordunun geçeceği yollar ve köprüler tamir edilmişti.
- Hazırlıklar tamamlanmadan sevk edilen Osmanlı ordusu, Tuna Nehri kıyısındaki **Petervaradin**'de Avusturya ordusu ile karşılaştı ve taktiksel hatalar sonucu bozguna uğradı. (1716)
- Avusturya ordusu ilerleyişini sürdürerek 1717 yılında Belgrad'ı işgal etti.
- Ayrıca Papalık ve Malta şövalyelerinin yardımıyla Preveze'yi alan Venedik'in Dalmaçya'ya asker çıkarması Osmanlı ordusunu zor durumda bıraktı.
- Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın barış istemesi üzerine **İngiltere** ve **Hollanda** arabuluculuğunda **1718'de Pasarofça Antlaşması** imzalandı.
- Bu antlaşmaya göre;**
 - Belgrad, Semendire dâhil kuzey Sırbistan ve Temeşvar gibi yerler Avusturya'ya bırakıldı.
 - Avusturya, Osmanlı topraklarında konsolosluk açma hakkı ve ticari imtiyazlar elde etti.
 - Bosna ve Preveze'de ele geçirilen kaleler ile Dalmaçya kıyıları Venedik'e verilirken Mora Osmanlı'da kaldı.

○ Bu antlaşma sonucunda;

1. Belgrad'ın kaybedilmesi bölgedeki güçler dengesinin Avusturya lehine dönmesine yol açmıştır.
2. Osmanlı kaybettiği toprakları geri kazanma politikasından vazgeçmiş, mevcut topraklarını koruma politikası izlemeye başlamıştır.
3. Osmanlı Devleti, Avrupa'yı daha yakından tanıma çabasına girişmiştir.
4. Osmanlı Devleti'nde "Lale Devri" başlamıştır.

Not

Osmanlı tarihinde 1718 Pasarofça Antlaşması'yla başlayıp 1730 Patrona Halil İsyanı'yla biten dönem Lale Devri olarak adlandırılmıştır.

5. Antlaşmanın imzalanmasında etkili olan İngiltere'ye daha önceden verilen kapitülasyon hakları genişletilmiştir.
6. Yaşanan toprak kayıpları sonrasında, Balkanlardaki Osmanlı Müslümanlarını, başta İstanbul olmak üzere Anadolu'ya doğru göç ettiler.

Etkinlik-2

Aşağıdaki tabloyu doldurarak Osmanlı-Venedik-Avusturya ilişkilerinin gelişimini kronolojik sırayla gösteriniz.

Tarih	Olay	Sonuç/Etki
1714	Osmanlı Devleti, Venedik'in Karlofça Antlaşması'nı ihlali üzerine savaş ilan etti.	<i>Venedik yenildi.</i>
1715	<i>Osmanlı Mora ve çevresini geri aldı.</i>	Venedik büyük bir kayıp yaşadı.
1716	Avusturya, Venedik'le ittifak yaptı.	<i>Osmanlı, Petervaradin' de yenildi.</i>
1717	Avusturya Belgrad'ı işgal etti.	<i>Osmanlı için Balkan topraklarının güvenliği tehlikeye girdi.</i>
1718	<i>Pasarofça Antlaşması imzalandı.</i>	Osmanlı Batı karşısında savunmaya geçti.

RUSYA - AVUSTURYA İTTİFAKI İLE OSMANLI DEVLETİ ARASINDAKİ SAVAŞLAR (1736 - 1739) VE BELGRAD ANTLAŞMASI-1739

○ Rusya'nın XVIII. yüzyılda;

- Lehistan'ın iç işlerine karışması,
- Sınır olaylarını gerekçe göstererek 1736'da Osmanlı toprağı olan Kırım'ı işgal etmesi sonucunda iki devlet arası ilişkiler bozulmuştur.

- Avusturya ve Rusya 1733'te gizli bir ittifak antlaşması ile Osmanlı topraklarını kendi aralarında paylaştı.
- Bu antlaşmaya göre Azak ve Kırım Rusya'ya; Bosna-Hersek ise Avusturya'ya bırakıldı.
- Rusya, Kırım Tatarlarının kendi topraklarına akınlarını önlemediği gerekçesiyle Sultan I. Mahmud'a Prut Antlaşması'nı tanımadığını bildirmişti.
- Bu gelişmeler üzerine I. Mahmud Dönemi'nde (1730-1754) Rusya'ya savaş ilan edilmiştir.
- Savaş öncesi ittifak yapan Rusya ve Avusturya Osmanlıya karşı birlikte hareket etmiştir.
- Rusya savaş sırasında Azak Kalesini geri alarak Osmanlıya karşı mücadele eden İran'a destek verdi.
- Üç cephede birden savaşan Osmanlı ordusu önemli başarılar elde etti.
- Rusya, başlangıçta Osmanlı ordusuna üstünlük kurarak Kırım, Azak ve Özi'yi ele geçirdi.
- Bu sırada Avusturya da Eflâk, Sırbistan ve Bosna'ya saldırarak Osmanlı topraklarında ilerlemeye başladı.
- Taarruza geçen Osmanlı ordusu karşısında Avusturya ordusu art arda yenilgiler alırken Özi Kalesi'ni kaybeden Rus ordusu da geri çekilmeye başladı.
- Rusya, Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakmak için Balkan Ortodokslarını ayaklandırmaya çalışsa da başarılı olamadı.
- Semendire ve Belgrad'ı Osmanlıların almasıyla barış istemek zorunda kalan **Avusturya ile 1739'da Belgrad Antlaşması** imzalandı.
- Bu antlaşmaya göre;
 1. Avusturya, Pasarofça Antlaşması'yla aldığı yerleri Osmanlı Devleti'ne bırakacaktır.
 2. İki ülke arasında Tuna Nehri, yeniden sınır olacaktır.
- Rusya gerek Avusturya'nın savaştan çekilmesi gerekse Balkanlarda umduğunu bulamaması üzerine Fransa'nın aracılığıyla barış istemek zorunda kaldı.
- Bütün isteklerinden vazgeçen **Rusya ile de 1739 yılında yine Belgrad Antlaşması imzalandı.**
- Bu antlaşmaya göre;
 1. Rusya, Azak dâhil bütün işgal ettiği yerleri Osmanlı Devleti'ne bırakacaktır.
 2. Rusya'nın Azak Denizi ve Karadeniz'de askerî ve ticarî gemi bulundurması yasaklandı.
 3. Ruslar, Osmanlı topraklarında ticaret yapabilecek ve Hristiyanlarca kutsal sayılan yerleri de serbestçe ziyaret edebilecek.
- Belgrad antlaşmalarından üstün çıkan Osmanlı Devleti, Avrupa'da yeniden itibar kazandı.

Önemi:

- İlk kez savaş tazminatı ödenmiştir.
- 4. Rusya, Eflâk ve Boğdan'la birlikte Akdeniz'de ele geçirdiği yerleri geri verecektir.
- 5. Rus ticaret gemileri Boğazları kullanma, Karadeniz ve Akdeniz'de serbestçe faaliyet gösterme hakları elde edecektir.

Önemi:

- Karadeniz Türk gölü olma özelliğini kaybetmiştir.
- Karadeniz kıyıları, Anadolu, Boğazlar ve İstanbul Rus tehdidine açık hâle gelmiştir.
- 6. Osmanlılar diğer devletlere verilen imtiyazlardan Rusların da istifade etmesini kabul edecektir.

Önemi:

- Ruslar ilk kez kapitülasyonlardan yararlanma hakkı elde etmiştir.

7. Ruslar, kutsal yerleri serbestçe ziyaret edebilecekler.

Not

1792 tarihli Yaş Antlaşması ile Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu Osmanlı Devleti tarafından kabul edilmiştir.

Etkinlik-4

Savaş / Antlaşma	Nedenleri	Sonuçları	Siyasi Sonuçlar	Askerî Sonuçlar
II. Viyana Kuşatması (1683)	Osmanlı'nın Avrupa içlerine ilerleme isteği, Avusturya üzerindeki baskıyı artırma hedefi	Kuşatma başarısız oldu, Osmanlı geri çekildi.	Kutsal İttifak kuruldu, Osmanlı Avrupa karşısında yalnızlaştı.	Ağır kayıplar verildi, Avrupa'nın üstünlüğü başladı.
Karlofça Antlaşması (1699)	II. Viyana yenilgisi sonrası Osmanlı'nın Avrupa'ya karşı yalnız kalması	Büyük toprak kayıpları yaşandı.	Avrupa üstünlüğü kesinleşti, Osmanlı savunmaya geçti.	Askerî üstünlük tamamen Avrupa'ya geçti.
Pрут Antlaşması (1711)	Rusya'nın Karadeniz'e inme çabası, İsveç Kralı XII. Şarlı'n Osmanlı'ya sığınması	Osmanlı Azak Kale-si'ni geri aldı.	Rusya Karadeniz'den uzaklaştırıldı, Osmanlı itibar kazandı.	Osmanlı ordusu yeniden gücünü gösterdi.
Pasarofça Antlaşması (1718)	Venedik ve Avusturya ile yapılan savaşlar	Belgrad Avusturya'ya verildi, Mora Osmanlı'da kaldı.	Avrupa ile barış dönemi başladı. (Lale Devri)	Modernleşme ihtiyacı fark edildi.
Belgrad Antlaşması (1739)	Avusturya ve Rusya'nın Osmanlı'ya karşı ittifak kurması	Osmanlı Belgrad'ı geri aldı, Karadeniz yeniden Osmanlı kontrolüne geçti.	Osmanlı yeniden saygınlık kazandı, Fransa ile yakınlaştı.	Osmanlı son askerî zaferlerinden birini kazandı.
Küçük Kaynarca Antlaşması (1774)	Rusya'nın sıcak denizlere açılma isteği, Kırım üzerindeki hâkimiyet mücadelesi	Kırım bağımsız oldu, Rusya Karadeniz'de donanma bulundurabilecek hale geldi.	Rusya Karadeniz'e indi, Osmanlı ağır prestij kaybına uğradı.	Kırım'ın askerî kuvvetlerinden mahrum kalmıştır.

Yukarıdaki tabloya göre, II. Viyana Kuşatması ile Karlofça, Prut, Pasarofça, Belgrad ve Küçük Kaynarca antlaşmalarının ve mücadelelerin sonuçlarını siyasi ve askerî açıdan karşılaştırınız. Osmanlı Devleti'nin 1683–1774 yılları arasındaki dış politikasında nasıl bir değişim yaşanmıştır? Kısaca yazınız.

Cevap: Osmanlı Devleti bu dönemde fetih politikasından savunma ve denge politikasına yönelmiştir. Avrupa karşısında askerî üstünlüğünü kaybetmiş, diplomasi ve ittifak arayışları öne çıkmıştır.

Din, dil, ırk farkı gözetmeksizin tüm Osmanlı vatandaşlarının Osmanlı millet kimliği altında birleştirilmesini savunan düşünce akımıdır. II. Mahmut Dönemi'nde temelleri atılan bu düşünce, 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat fermanlarıyla hayata geçirilmiş ve 1876 Kanun-i Esasi'nin ilanıyla hukuki bir niteliğe kavuşturulmuştur. Namık Kemal, Ali Suavi, Ziya Paşa gibi yazarlar tarafından güçlü şekilde savunulan Osmanlılık düşüncesi, Balkan Savaşları'ndan sonra etkisini kaybetmiştir.

OSMANLILIK

Dünyadaki bütün Müslüman milletlerin Osmanlı hilafeti etrafında birleştirilmesini savunan düşünce akımıdır. Batı literatüründe Pan-İslamizm olarak adlandırılan bu akım; Abdülaziz Dönemi'nde ortaya koyulmuş, II. Abdülhamit Dönemi'nde ise etkili bir şekilde uygulanmıştır. Başlıca savunucuları Cemalettin Afgani, Sait Halim Paşa ve Mehmet Akif'tir (Ersoy). I. Dünya Savaşı sürecinde yeterince etkili olamayan İslamcılık düşüncesi, Milli Mücadele Dönemi'nde özellikle Hindistan ve Türkistan Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne maddi ve [manevi desteğiyle devam etmiştir

İSLAMCILIK

**FİKİR
AKIMLARI**

TÜRKÇÜLÜK

Osmanlı Devleti'nde yaşayan Türklere milli bilinç kazandırmayı ve Türk halkları arasında siyasi ve kültürel birlik sağlamayı amaçlayan düşünce akımıdır. Pantürkizm adıyla da bilinen ve İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından savunulan bu akım, II. Meşrutiyet'in ilanı ve ardından gelen Balkan Savaşları neticesinde daha da güç kazanmıştır. Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Gasprıralı İsmail, Mehmet Emin (Yurdakul) gibi isimler fikir akımının önde gelen temsilcileri olmuşlardır. Rus işgali altında kalan Türklerin durumunu iyileştirmek için ortaya çıkan Turancılık kavramı ile ilgili olmuştur.

BATICILIK

Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki bilimsel, kültürel ve idari gelişmeleri örnek alarak modernleşmesi gerektiğini savunan düşünce akımıdır. Osmanlı toplumunun gelişmesi için ülkede atamalar konusunda mahiyetle ilgili farklı görüşler oluşmuştur. Modern bilimsel, kültürel ve teknolojik gelişmelerin örnek alınması gerektiğini savunan Batıcılık anlayışı, Garpcılık adıyla da anılan Batılılaşma hareketinin teorik ve Tanzimat öncesi olmak üzere modernleşme akımının temelleri Lale Devri'nde atılmıştır. Abdullah Cevdet, Celal Nuri (İleri) ve Tefik Fikret bu akımın temsilcileridir.

Etkinlik - 2

Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Fikir Akımı	Temel Amaç	Dayandığı Unsur	Güç Kazandığı Dönem	Sonuç
Osmanlılık	<i>Çok uluslu yapıyı korumak</i>	Ortak vatandaşlık	Tanzimat I. Merutiyet	Balkan Savaşları sonrası zayıfladı.
İslamcılık	Müslümanları birleştirmek	Hilafet-Din	<i>II. Abdülhamit Dönemi</i>	I. Dünya Savaşı'nı da etkisi azaldı.
Türkçülük	Millî birlik oluşturmak	<i>Türk kimliği</i>	II. Meşrutiyet	Millî Mücadele'ye zemin hazırladı.
Batıcılık	Modernleşme	Avrupa Modeli	Tanzimat sonrası	<i>Cumhuriyet reformlarına etki etti.</i>

31 MART VAKASI

- 13 Nisan 1909 tarihinde yaşanan bu olay, Rûmî 31 Mart 1325 tarihine denk geldiği için 31 Mart Vakası olarak adlandırılmıştır.
- II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra Girit ile Bosna-Hersek'in kaybedilmesi ve Bulgaristan'ın da bağımsızlığı'nı kazanmasıyla siyasi kargaşa ortamı artarak devam etmesinden İttihat ve Terakki Cemiyeti sorumlu tutulmaya başlanmıştır.
- Bu durum karşısında itibar kaybeden cemiyete karşı muhalefet oluşmaya başlamıştır.
- Şubat 1909'dan itibaren İttihat ve Terakki Cemiyeti ile hükümet ve muhalefet arasındaki mücadele, siyasi havayı daha da gergin hâle getirmiştir.
- İttihat ve Terakki taraftarları ile muhalif basın arasındaki kavgaların şiddete dönüşmesiyle 6 Nisan 1909 gecesi Serbestî gazetesi başyazarı Hasan Fehmi Bey tabancayla vurularak öldürülmüştür.
- İttihat ve Terakki'nin devlet ve ordu üzerindeki nüfuzundan rahatsız olan Avcı taburlarına mensup askerler ve onlara katılan diğer birlikler 13 Nisan 1909'da Ayasofya Meydanı'nda isyan başlamıştı.
- Ortak söylem olarak padişahın şeriatın tam olarak uygulanması, Harbiye Nazırı Ali Rıza Paşa ve Meclis-i Mebusan Reisi Ahmet Rıza'nın görevden alınmasıydı.
- Bu hareketin ilk sonucu Sadrazam Hüseyin Hilmi Paşa'nın istifası oldu.
- İstanbul'daki 31 Mart Olayı'nın Rumeli'de duyulması, meşrutiyet yönetimine yönelik bir tehdit olarak değerlendirildi.

Örnek 1

Aşağıdaki ifadelerden hangisi, Balkan Savaşları sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadığı askeri zayıflık ve iç karışıklıkların, Balkan Devletlerinin birleşmesini nasıl etkilediğini en iyi şekilde açıklar?

- A) Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri zayıflığı ve iç karışıklıkları, Balkan Devletleri'nin birleşmesini hızlandırmış, bu devletler Osmanlı'ya karşı birleşerek güçlü bir ittifak kurmuştur.
- B) Osmanlı'nın askeri zayıflığı ve iç karışıklıkları, Balkan Devletleri'nin kendi aralarındaki anlaşmazlıkları derinleştirerek birleşmelerini engellemiştir.
- C) Osmanlı İmparatorluğu'nun güçlü iç yönetimi ve başarılı dış politikası, Balkan Devletleri'nin birleşmesine olanak sağlamıştır.
- D) Balkan Savaşları sırasında Osmanlı ordusu, iç karışıklıklar yüzünden zayıf kalmış, ancak Balkan Devletleri, bir araya gelmek yerine birbirleriyle barış yapmıştır.
- E) Balkan Devletleri'nin birleşmesi, Osmanlı'nın askeri gücüyle savaşarak başarılı bir şekilde engellenmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri zayıflığı ve iç karışıklıkları, Balkan Devletleri'nin birleşmesini hızlandırmış, bu devletler Osmanlı'ya karşı birleşerek güçlü bir ittifak kurmuştur.

Cevap: A

- Doğu cephesinde Bulgarlarla, batı cephesinde ise bütün müttefiklerle savaşıldı.
- Ayrıca denizde de Yunan donanmasıyla harbedildi.
- Savaş sırasında ordu içindeki siyasi görüş ayrılıkları yenilgiye büyük rol oynadı.
- Osmanlı Şark Ordusu 23 Ekim 1912'de kendisinden üç kat fazla olan Bulgar ordusuna yenilerek Çatalca'ya kadar çekildi.
- Garp Ordusu 23-24 Ekim'de Kumanova'da Sırp'lar'a yenildiği gibi Tahsin Paşa da 35.000 kişilik ordusu ile Selânik'te Yunanlılar'a teslim oldu.
- Bu başarısızlıklardan dolayı 29 Ekim'de Gazi Ahmed Muh-tar Paşa kabinesi istifa etti.
- Yeni kurulan Kâmil Paşa kabinesi büyük devletlerden ateş-kes için ara buluculuk etmelerini istedi.
- Görüşmelerin devam ettiği bir sırada Balkan yenilgisini iç politika malzemesi yapan İttihat ve Terakkî Fırkası kanlı bir darbe ile hükümeti ele geçirdi. (Bâb-ı Âli Baskını)

Bâb-ı Âli Baskını (1913)

Bâb-ı Âli Baskını, 23 Ocak 1913'te Osmanlı İmparatorluğu'nda gerçekleşen önemli bir siyasi olaydır. İttihat ve Terakki Cemiyeti üyeleri, dönemin Sadrazamı Kâmil Paşa ve hükümetin diğer üyelerine karşı düzenledikleri bu darbeyle, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yönetimi ele geçirmiştir. Baskın, Enver Paşa, Talat Paşa ve Cemal Paşa gibi önde gelen İttihatçılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Amaç, hükümetin yönetimini değiştirmek ve daha merkezîyetçi bir yönetim kurmaktır. Sadrazam Kâmil Paşa, darbeyi önleyemeyince istifa etmek zorunda kaldı ve yerine İttihat ve Terakki'nin desteklediği Mahmud Şevket Paşa getirildi. Bu olay, İttihat ve Terakki'nin Osmanlı yönetimindeki siyasi gücünü pekiştirmiştir ve İttihatçı yönetimin mutlak iktidarını artıran ilk adım olarak tarihe geçmiştir.

Örnek 2

Bâb-ı Âli Baskını sonucunda Osmanlı İmparatorluğu'nda aşağıdaki gelişmelerden hangisi yaşanmıştır?

- A) Reval Görüşmeleri yapılmıştır.
- B) İttihat ve Terakki Cemiyeti yönetimi ele geçirmiştir.
- C) Kafkas harekatı başlamıştır.
- D) II. Abdülhamit yeniden tahta çıkmıştır.
- E) Balkan Savaşları sona erdirilmiştir.

Bâb-ı Âli Baskını ile İttihat ve Terakki Cemiyeti yönetimi ele geçirmiş ve Mahmud Şevket Paşa sadrazam olmuştur. Bu durum Osmanlı'da siyasi değişim yaşanmasına neden olmuştur.

Cevap B

- Sultan V. Mehmed Reşat, Bâb-ı Âli Baskını'ndan sonra İttihat ve Terakki Cemiyetinin desteklediği Mahmut Şevket Paşa'yı sadrazam tayin etti.
- Yeni kurulan hükümet, ilk olarak barış görüşmeleri sonrasında Avrupalı devletlerin verdiği notanın reddedildiğini açıkladı.

- Feodalite Dönemi'nden beri var olan ayrıcalıkları ortadan kaldıran Kurucu Meclis, Fransa'da eşitliğe dayanan yeni bir toplum düzenine geçilmesini sağlamıştır.
- "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"ni ilan eden Kurucu Meclisin hazırladığı anayasa 1791'de kral tarafından onaylanmıştır.
- Fransa'nın bu ilk anayasasıyla egemenlik hakkı halka verilmiş ve güçler ayrılığı prensibi kabul edilmiştir.
- Böylece Fransa'da mutlak monarşi sona ererken meşruti monarşi dönemi başlamıştır.
- Anayasayı hazırlayarak görevini tamamlayan Kurucu Meclis, kendisini feshederek seçimlere gitmiştir.
- Seçimlerden sonra 1792'de cumhuriyet ilan edilmiştir.
- Böylece Fransa'da ilk cumhuriyet dönemi başlamıştır.
- Bu dönemde cumhuriyet rejimi, zor kullanılarak ülkeye yerleştirilmeye çalışılmıştır.
- Ancak bu baskı idaresine muhalif olanlar, ülke yönetimini ele geçirmiştir.
- Fransa'da bu istikrarsız döneme General Napoleon Bonaparte (Napolyon Bonapart) son vermiştir.
- Ülkedeki isyanları bastıran Napoleon, büyük bir şöhret kazanmış ve 1799'da gerçekleştirilen hükümet darbesiyle yönetimi ele geçirmiştir.
- Ardından giriştiği ekonomik, idari ve yasal reformlarla büyük başarı sağlamıştır.
- Napoleon'un idaresinde iç barışın geldiği Fransa'da İhtilal Dönemi sona ermiştir.
- Bu başarıları nedeniyle Napoleon 1804'te imparator ilan edilmiştir.
- Böylece Fransa'da cumhuriyet dönemi sona ermiş ve imparatorluk dönemi yeniden başlamıştır.
- Bu dönem Napoleon'un tahttan indirilerek sürgüne gönderildiği 1814 yılına kadar sürmüştür.

Etkinlik - 2

Senaryo: Yıl 1789. Fransa büyük bir mali kriz içindedir. Ekmek kıtlığı artmış, işsizlik yaygınlaşmış, devlet hazinesi iflasın eşiğine gelmiştir. Kral XVI. Louis, ülkeyi bekleyen büyük tehlikeyi fark ederek Versailles Sarayı'nda acil bir "Kriz Masası" toplamıştır.

Kriz Masasında şu temsilciler vardır:

- Kral XVI. Louis
- Soylular Temsilcisi
- Din Adamları Temsilcisi
- Halk Temsilcisi (Üçüncü Sınıf)

Görev 1: Aşağıdaki tabloda her grubun en büyük sorunu ve öncelikli talebini yazınız.

Temsilci	En Büyük Sorun	Öncelikli Talep
Kral	Mali iflas	Yeni vergi
Soylular	Ayrıcalıkların tehdit edilmesi	Vergiden muafiyetin korunması
Din Adamları	Otoritelerinin zayıflaması	Kilisenin ayrıcalıklarının sürmesi
Halk	Açlık, işsizlik	Adalet ve temsil

Görev 2: Eğer sen Kral XVI. Louis olsaydın aşağıdaki kararlardan hangisini alırdın? Açıklama yazınız

- ☐ Vergi reformu
- ☐ Meclisi dağıtma
- ☐ Halk temsilcilerini dikkate alma
- ☐ Askerî baskı

Açıklama :

Halk temsilcilerini dikkate almak doğru bir karar olurdu. Çünkü baskı ve eşitsizlik halk tepkisini artırmış, ihtilali kaçınılmaz hâle getirmiştir.

Fransız İhtilali'ni fiilen başlatan olay nedir?

Bastille Baskını, halkın silahlı biçimde yönetime karşı harekete geçtiğini göstermiş ve ihtilali sembolik olarak başlatmıştır.

1791 Anayasası kabul edilmesine rağmen neden Fransa'da istikrar sağlanamamıştır?

Çünkü halkın beklentileri hızla artmış, anayasa yeterli görülmemiş ve baskıcı uygulamalar devam etmiştir. Bu durum cumhuriyetin zorla yerleştirilmesine yol açmıştır.

Not

Vendee (Katliamı) İsyanı, Fransız İhtilali sonrasında, Vendée bölgesinde meydana gelen ayaklanmadır. İhtilal ile kurulan hükûmet, çıkarılan bir yasaya dayanarak o bölge halkını katletmiştir. Vendee Katliamı ile aynı yıl Nantes'te (Nant) de olaylar yaşanmıştır.

Fransız İhtilali'nin Sonuçları - Devlet ve Toplumların Dönüşümündeki Etkileri**1. Siyasi Alandaki Etkiler**

- **Egemenliğin kaynağı değişti:** Egemenliğin Tanrı'dan geldiği anlayışı terk edilerek egemenliğin halka ait olduğu kabul edildi.
- **Mutlak monarşiler sarsıldı:** Kralların sınırsız yetkileri sorgulandı, anayasal yönetimler ortaya çıktı.
- **Cumhuriyet ve anayasa fikri yayıldı:** Birçok ülkede anayasal düzen ve parlamenter sistem talepleri güçlendi.

2. Toplumsal Alandaki Etkiler

- **Eşitlik anlayışı gelişti:** Soyluluk ve sınıf ayrıcalıkları reddedildi, hukuk önünde eşitlik ilkesi benimsendi.
- **Vatandaşlık bilinci oluştu:** Bireyler "tebaa" olmaktan çıkıp hak ve sorumluluklara sahip yurttaşlar hâline geldi.
- **İnsan hakları düşüncesi yayıldı:** Özgürlük, adalet ve temel haklar evrensel değerler olarak kabul edilmeye başlandı.

3. Ekonomik Alandaki Etkiler

- **Feodal yükümlülükler kaldırıldı:** Toprakla birlikte gelen angarya ve ayrıcalıklar sona erdi.
- **Burjuvazi güç kazandı:** Ticaret ve sanayiyle uğraşan kesimler siyasette etkili olmaya başladı.
- **Serbest ekonomik faaliyetler yaygınlaştı:** Mülkiyet hakkı güvence altına alındı.

4. Uluslararası Alandaki Etkiler

- **Milliyetçilik akımı yayıldı:** Ulus-devlet anlayışı güçlendi, çok uluslu imparatorluklar sarsıldı.
- **Avrupa'da siyasi dengeler değişti:** Devrim fikirleri diğer ülkelere yayılarak yeni ayaklanmalara ilham verdi.
- **Modern siyasal ideolojiler gelişti:** Liberalizm, milliyetçilik ve demokrasi yaygınlaştı.

Fransız İhtilali'nin Devlet ve Toplum Hayatında Meydana Getirdiği Yerel, Bölgesel Ve Küresel Etkilerin Olumlu Ve Olumsuz Yönleri**1. Yerel Etkiler (Fransa İçinde)**

Olumlu Etkiler	Olumsuz Etkiler
Egemenlik halka geçti: Halk yönetime katılma hakkı kazandı.	Siyasi istikrarsızlık yaşandı: İhtilal sonrası sık sık yönetim değişiklikleri oldu.
Hukuk önünde eşitlik sağlandı: Ayrıcalıklar kaldırıldı.	Şiddet ve terör ortamı oluştu: Binlerce kişi idam edildi.
İnsan hakları kabul edildi: Özgürlük, eşitlik ve adalet temel ilkeler hâline geldi.	Ekonomik sıkıntılar arttı: Savaşlar ve iç karışıklıklar halkın yaşamını zorlaştırdı.

2. Bölgesel Etkiler (Avrupa Üzerindeki Etkiler)

Olumlu Etkiler	Olumsuz Etkiler
Anayasal yönetimler yayıldı: Avrupa'da kralların yetkileri sınırlandırıldı.	Savaşlar arttı: İhtilal fikirleri Avrupa'da uzun süren savaşlara yol açtı.
Milliyetçilik fikri gelişti: Ulus bilinci güçlendi, halklar kendi kaderini tayin etme fikrini benimsedi.	Çok uluslu devletler sarsıldı: Avusturya ve Osmanlı gibi imparatorluklar iç isyanlarla karşılaştı.
Demokratik düşünceler yaygınlaştı: Parlamento, seçim ve halk egemenliği talepleri arttı.	Avrupa'da güç dengesi bozuldu: Napolyon Savaşları bölgesel istikrarsızlık yarattı.

3. Küresel Etkiler (Dünya Geneline)

Olumlu Etkiler	Olumsuz Etkiler
Ulus-devlet anlayışı yayıldı: Modern devlet yapılarının temeli atıldı.	Sömürgecilik yeni biçimler kazandı: Milliyetçilik, bazı bölgelerde emperyalizmi besledi.
İnsan hakları evrenselleşti: Özgürlük ve eşitlik kavramları küresel değerler hâline geldi.	Toplumsal çatışmalar arttı: Etnik ve ulusal ayrılıkçılıklar iç savaşlara yol açtı.
Bağımsızlık hareketleri hızlandı: Modern siyasal ideolojiler gelişti: Liberalizm, milliyetçilik ve demokrasi güç kazandı.	Devrim ihracı anlayışı yaygınlaştı: Bazı devletler zorla rejim değiştirme yoluna gitti.

1. İsveç Kralı XII. Şarl'ın, 1709 yılında Poltova'da Rus Çarı I. Petro'ya yenilerek Osmanlı Devleti'ne sığınması üzerine Rusya, Osmanlılardan XII. Şarl'ın teslim edilmesini istemiştir.

İki devlet arasındaki bu sorunun aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenebilir?

- A) Kutsal İttifak'ın kurulmasına
B) Azak Kalesi'nin Rusya'ya verilmesine
C) Bahçesaray Antlaşması'nın imzalanmasına
D) Kırım'ın Rus işgaline uğramasına
E) Prut Savaşı'nın yapılmasına

2. 1711 Prut Antlaşması ile Osmanlı Devleti Rusya'ya 1700 yılında kaybettiği toprakları geri kazanmıştır.

Buna göre,

- I. Osmanlı Devleti'nin güç kazandığı,
II. günümüz Osmanlı - Rusya sınırlarının belirlendiği,
III. Rusya tehdidinin ortadan kaldırıldığı

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

3. Osmanlı Devleti Prut Savaşı'nda elde ettiği başarı sonrası Karlofça Antlaşması ile toprak kaybettiği Venedik ve Avusturya'ya karşı da savaş açmıştır.

Bu bilgilere göre Osmanlı Devleti'nin aşağıdaki politikalardan hangisini izlediği savunulabilir?

- A) Fransız İhtilali'nin etkilerini azaltmak
B) Kaybettiği toprakları geri kazanmak
C) Ticaret yollarına eski işlerliğini kazandırmak
D) Avrupa'daki gelişmeleri takip etmek
E) Doğu'daki sınırlarını genişletmek

4. I. Osmanlı Devleti'nde Karlofça Antlaşması ile kaybedilen yerlerin geri alınabileceği inancını güçlendirmiştir.
II. Osmanlı Devleti, Karlofça Antlaşması ile kaybettiği yerleri geri alma umutlarını kaybetmiş ve Avrupa'da mevcut topraklarını korumaya yönelik savunma esaslı bir siyaset izlemeye başlamıştır.

Yukarıdaki durumlarla ilgili antlaşmalar aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	I	II
A)	Prut	Pasarofça
B)	Bucaş	Belgrad
C)	Belgrad	Kasr-ı Şirin
D)	Prut	Belgrad
E)	Pasarofça	Küçük Kaynarca

5. Osmanlı Devleti'nde 1740 yılında Fransa'ya verilen kapitülasyonların sürekli hale getirilmesinde, Fransa'nın aşağıdaki antlaşmalardan hangisinde arabuluculuk yapması etkili olmuştur?

- A) İstanbul
B) Ahmet Paşa
C) Belgrad
D) Pasarofça
E) Küçük Kaynarca

6. Pasarofça Antlaşması sonrasında Osmanlı Devleti sınır bölgelerinde bulunan kale, yol ve surların onarımını gerçekleştirmiş, bu bölgelerdeki güvenlik önlemlerini artırmıştır.

Bu bilgilere göre;

- I. Toprak kayıplarını azaltmaya yönelik tedbirler alınmak istenmiştir.
II. İmar faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.
III. Köklü ıslahatlar yapılmıştır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

7.

Pasarofça Antlaşması ile ilgili haritayı inceleyerek bazı çıkarımlarda bulunmak isteyen 11.sınıf öğrencisi Ömer aşağıdakilerden hangisini söyleyemez?

- A) Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda varlığını devam ettirdiğini
- B) Karadeniz'in Türk gölü olma özelliği gösterdiğini
- C) Belgrad'ın Macaristan'a kaybedildiğini
- D) Osmanlı'nın iki kıtada topraklarının olduğunu
- E) Osmanlı Devleti'nin Rusya ile sınırlarının olduğunu

8. Küçük Kaynarca Antlaşması'na göre Kafkaslardaki kuvvetlerini geri çeken Rusya, savaş boyunca işgal ettiği Eflâk ve Boğdan'ı Osmanlı'ya geri vermiştir. Rusların İstanbul'da daimî bir orta elçi bulundurmasına ve bir Ortodoks Kilisesi inşasına izin verilmiş ayrıca Rusya bu kilisenin himayesini üstlenmiştir.

Yalnız bu bilgilere göre;

- I. Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne nüfuz etme imkânı elde ettiği,
- II. Rusya'nın kapitülasyonlardan yararlanma hakkı kazandığı,
- III. Osmanlı topraklarında Ortodoks grupların yaşadığı

durumlarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

9. Aşağıdaki gelişmelerden hangisi XVIII. yüzyılda yaşanan Osmanlı – Rus savaşlarında etkili olmamıştır?

- A) Rusların Osmanlı sınırını ihlal etmesi
- B) Osmanlı Devleti'nin kaybettiği toprakları geri kazanmak istemesi
- C) Rusların sıcak denizlere inme politikası izlemesi
- D) Fransa'ya sürekli kapitülasyonlar tanınması
- E) Rusların Lehistan'ın iç işlerine karışması

10. Küçük Kaynarca Antlaşması'na göre Rus ticaret gemilerinin Boğazları kullanma, Karadeniz ve Akdeniz'de serbestçe faaliyet gösterme hakları elde etmesi,

- I. Osmanlı Devleti'nin siyasi ve askerî açıdan etkinliğinin azaldığı,
- II. Karadeniz ve Akdeniz ticari faaliyetlerinde Rus tüccarların daha etkin olduğu,
- III. Rusya'nın ekonomik çıkarlarını gözettiği

yargılarından hangilerini gösterir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

11. Kırım'ın bağımsız hale getirilmesi ve zaman içinde Rusya'ya bağlanması Osmanlı Devleti'nin;

- I. askerî,
- II. ticari,
- III. siyasi

alanlarından hangilerinde kayba uğramasına yol açtığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

12. Osmanlı Devleti'nin halifelik makamını siyasal açıdan bir antlaşma maddesi olarak kullandığı olay aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çehrin Antlaşması
- B) Belgrad Antlaşması
- C) Pasarofça antlaşması
- D) Küçük Kaynarca Antlaşması
- E) Yaş antlaşması

Cevap Anahtarı

1.E	2.A	3.B	4.A	5.C	6.B
7.C	8.D	9.D	10.C	11.E	12.D

Yazılı Sınav - 1

1.

Haritada yer alan antlaşmaların Osmanlı Devleti ile hangi devletler arasında imzalandığını yazınız.

Pasarofça Antlaşması

Avusturya

Belgrad Antlaşması

Avusturya- Rusya

Kerden Antlaşması

İran

Küçük Kaynarca Antlaşması

Rusya

2. Kutsal İttifak devletlerinin Osmanlı'ya karşı birleşme nedenlerinden ikisini ve bu birleşmenin Osmanlı Devleti üzerindeki iki sonucunu yazınız.

Birleşme Nedenleri:

- II. Viyana Kuşatması'nın başarısız olması
- Avrupa devletlerinin Osmanlı tehdidine karşı ortak hareket etme isteği

Sonuçları:

- Osmanlı geniş toprak kayıpları yaşadı. (Karlofça ile)
- Avrupa'da Osmanlı karşısında güç dengesi tamamen değişti

3. Prut Savaşı'nın başlamasında İsveç Kralı XII. Şarl'ın Osmanlı'ya sığınmasının nasıl bir etkisi olmuştur? Kısaca yazınız.

-XII. Şarl'ın Osmanlı'ya sığınması, Rusya'nın onu takip ederek Osmanlı'yı savaşa çekmesine neden olmuştur.

4. Pasarofça Antlaşması'nın Osmanlı Devleti açısından ne gibi sonuçları olmuştur? Yazınız.

Pasarofça Antlaşması, Osmanlı'nın batıda toprak kayıplarını artırdı ancak Mora'nın korunması sağlandı. Osmanlı kaybettiği toprakları geri kazanma politikasından vazgeçmiş, mevcut topraklarını koruma politikası izlemeye başlamıştır. . Osmanlı Devleti'nde "Lale Devri" başlamıştır.

5. Lale Devri'nde matbaanın kurulması Osmanlı kültür ve bilim hayatını nasıl etkilemiştir? Kısaca yazınız.

Matbaanın kurulmasıyla eserler daha hızlı ve çok sayıda basılmış, bilgi yayılımı artmış, kültürel ve bilimsel gelişmeler hızlanmıştır.

Yazılı Sınav - 2

Karlofça Antlaşması ile kaybedilen toprakları harita üzerinde incelediğinizde Osmanlı'ya yönelik muhtemel stratejik tehditler hangi devletlerden gelebilir? Yazınız.

-Bu antlaşma sonucunda Osmanlı yönelik Avusturya, Lehistan, Venedik ve Rusya muhtemel stratejik tehditler gelebilecek devletlerdir.

2. II. Viyana Kuşatması'nın başarısızlıkla sonuçlanmasının Osmanlı'nın ekonomik, askeri ve siyasi alanlarda yol açtığı üç değişimi açıklayınız.

Ekonomik:

Savaşların maliyeti arttı; vergi yükü yükseldi; gelir kaynakları azaldı.

Askeri:

Osmanlı ordusunun Avrupa ordularının gerisinde kaldığı ortaya çıktı.

Siyasi:

Avrupa devletleri Osmanlı'ya karşı Kutsal İttifak çatısı altında birleşerek Osmanlı'yı diplomatik olarak yalnızlaştırdı.

3. Osmanlı Devleti'nin 1714 – 1718 arasında aynı anda iki cephede savaşmasının temel nedeni nedir? Yazınız.

Venedik'in saldırgan politikalarına ve Avusturya'nın ittifak hamlesine karşı koymak zorunda kalması iki cephede savaşmasının temel nedenidir.

4. Lale Devri ile ilgili aşağıda verilen bilgiler doğru ise (D) yanlış ise (Y) harfleri ile belirtiniz.

Topkapı Sarayı ve Yeni Camii'nde halkın kullanımına açık kütüphaneler kurulmuştur.	D
"Lale Devri" tabirini tarihte ilk defa Orhan Veli Kanık kullanmıştır.	Y
Yirmi sekiz Çelebi Mehmet Efendi, Paris'e gönderilen ilk geçici elçidir.	D
Kâğıt eserlerin onarımı, yolların açılması ve sarayların yenilenmesi bu dönemin mimari faaliyetlerindendir.	D
Lale bahçeleri, süs havuzları ve köşkler dönemin estetik anlayışını yansıtmaktadır.	D
Osmanlı Devleti'nde ilk matbaa Müslümanlar tarafından Lale Devri'nden çok önce kurulmuştur.	Y
Sultan III. Ahmet, 1727 yılında din kitapları basılmaması şartıyla matbaa açılmasına izin veren fermanını yayımlamıştır.	D

5. 1683- 1800 yılları arasında Rusya ile imzalanan antlaşmaları aşağıda verilenler arasından işaretleyiniz.

- Bahçesaray (Çehrin) Antlaşması ☒
- Prut Antlaşması ☒
- Ziştovi Antlaşması ☐
- Yaş Antlaşması ☒
- Bucaş Antlaşması ☐
- Küçük Kaynarca Antlaşması ☒

Yazılı Sınav - 3

1. Sırplar, Osmanlı yönetimi altında uzun süre dinî ve kültürel serbestliğe sahip olmuş; ancak XVIII. yüzyıldan itibaren artan vergiler, merkezî otoritenin zayıflaması ve dış müdahaleler sonucunda 1804'te Kara Yorgi önderliğinde isyan etmişlerdir.

Bu metne göre Sırp İsyanı'nın ortaya çıkmasındaki iki nedeni yazınız.

Merkezî otoritenin zayıflaması

Vergilerin ve yerel baskıların artması

2. 1815 Viyana Kongresi kararlarının Balkanlardaki milliyetçi hareketler üzerindeki etkisini değerlendiriniz.

Viyana Kongresi, milliyetçilik hareketlerini bastırmayı amaçlamış; ancak bu baskı politikası Balkanlar'da milliyetçi bilincin tamamen ortadan kalkmasını engelleyememiş, aksine uzun vadede yeni isyanlara zemin hazırlamıştır.

3. Islahat Fermanı'nın Müslim–gayrimüslim eşitliği ilkesini getirmesi, Osmanlı toplum yapısında hangi değişimlere yol açmıştır? İki örnek veriniz.

Islahat Fermanı ile Müslim ve gayrimüslimler kanun önünde eşit kabul edilmiştir.

• *Gayrimüslimler devlet memurluklarına, okullara ve askerliğe kabul edilmiştir.*

• *Karma mahkemeler kurulmuş, gayrimüslimlerin şahitlikleri kabul edilmiştir.*

Bu gelişmeler, Osmanlı toplumunda din temelli ayrıcalıkları azaltmış ve modern vatandaşlık anlayışına geçişi hızlandırmıştır.

4. Aşağıdaki olayları kronolojik sıraya koyunuz.

1.	Navarin Baskını	3
2.	Filiki Eteryası'nın kurulması	1
3.	Edirne Antlaşması	4
4.	Mora İsyanı'nın başlaması	2

5. Islahat Fermanı'nın Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önleme amacına ne ölçüde hizmet ettiğini değerlendiriniz.

Islahat Fermanı, azınlıklara haklar vererek ayrılıkçı hareketleri önlemeyi amaçlamıştır; ancak bu amaca tam olarak ulaşamamıştır. Azınlıklar, verilen hakları yeterli görmemiş; Avrupa devletleri ise bu hakları Osmanlı'nın iç işlerine müdahale aracı olarak kullanmıştır. Bu nedenle Islahat Fermanı, Osmanlı Devleti'nin dağılmasını engellememiştir.

6. Aşağıdaki tabloda Tanzimat ve Islahat Fermanlarına ait özellikler hakkında boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Başlık	Tanzimat Fermanı	Islahat Fermanı
Hazırlanma Nedeni	<i>Devletin iç düzenini sağlamak, merkezî otoriteyi güçlendirmek</i>	Azınlık sorunlarını çözmek ve Avrupa baskısını azaltmak
Hazırlanışta Etkili Olanlar	Osmanlı devlet adamları (iç etkenler)	<i>Avrupa devletleri (dış etkenler)</i>
Eşitlik Anlayışı	<i>Hukuk önünde eşitlik vurgusu</i>	Müslim–gayrimüslim tam eşitliği
Azınlıklara Yaklaşım	Dolaylı ve sınırlı haklar	<i>Açık ve geniş haklar</i>
Merkezî Otorite	<i>Kısmen korunmuştur.</i>	Zayıflamıştır
Temel Amaç	Milliyetçilik akımının önüne geçerek azınlıkların devlete bağlılıklarını arttırmak	<i>Osmanlı'nın iç işlerine müdahale edilmesini önlemek</i>